

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisu

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original article. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Lindström, J., Kukkonen, S., Rahikainen, J. & Rainto, S. 2022.
Sukupuolisensitiivisyyttä modernissa kasvatuksessa. Oamk Journal 93/2022.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022061646979>

Sukupuolisensitiivisyyttä modernissa kasvatuksessa

16.6.2022 - Lindström Jasmin, Kukkonen Sara, Rahikainen Jenna, Rainto Satu

Tämän päivän työelämässä näkyy edelleen sukupuoleen liittyvä epätasa-arvo. Siihen puuttuminen ja muutosten tekeminen on kuitenkin haastavaa. Sukupuolten tasa-arvoa edistävät sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolitietoisuus, jota opitaan lapsuudesta saakka läpi elämän. Vastuu sukupuolten tasa-arvosta on nykyhetken aikuisilla, ja sen toteutumisen turvaaminen tapahtuu kasvatuksessa.

Sukupuolten välinen eriytyminen näkyy niin työelämässä kuin koulu- ja varhaiskasvatusmaailmassa (kuva: J U N E/pexels.com).

Sukupuoleen liittyvät asenteet, ennakkoluulot ja toimintatavat voivat rajoittaa tyttöjen, poikien ja muunsukupuolisten elämää. Kasvatuksessa sukupuolittavien yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tekijöiden kriittinen tarkastelu luo nuorille enemmän mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen ilman sukupuoleen liitettyjä

oletuksia. Kasvattajien ja opettajien rooli yksilölliseen ohjaustyöskentelyyn korostuu, ja on tärkeää välttää oppilaiden jakoa erillisiin ryhmiin sukupuolen perusteella [1].

Sukupuolten välinen eriytyminen (segregaatio) on läheisesti yhteydessä sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseen tai toteutumattomuuteen. Terminä sukupuolisella (sosiaalisella) segregatiolla tarkoitetaan yleisesti sukupuolten mukaista työnjakoa. Segregaatiota ilmenee aikuisten työmaailman lisäksi lasten ja nuorten koulumaailmassa. Ilmiöllä on vaikutuksia muun muassa oppilaiden ainevalintoihin, oppimistuloksiin, oppilaiden arviointiin sekä käytännön opetukseen. Segregaation vuoksi tytöt ja pojat hakeutuvat opiskelemaan eri aloille. Segregaatio jatkuu edelleen siirryttäessä opintojen jälkeen työelämään. Naiset ja miehet sijoittuvat yhteiskunnassa eri aloille, erilaisiin työtehtäviin ja eri asemiin: on olemassa erikseen nais- ja miesvaltaiset alat. Eriytymisen vuoksi naisten ja miesten aloilla on suuriakin palkkaeroja [2].

Naisvaltainen sosiaali- ja terveysala on hyvä esimerkki sukupuolen mukaisesta segregatiosta [3]. Tilastokeskuksen vuonna 2019 tekemän tutkimuksen mukaan sosiaali- ja terveysalalla työskentelevistä naisia oli 86 prosenttia. Viime vuosina aiemmin miesvaltaiset ammatit ja alat ovat hieman tasapuolistuneet, sillä naisia on kouluttautunut näille aloille. Naisvaltaisille aloille ei kuitenkaan ole samaan tapaan kouluttautunut miehiä. [4]

Naisvaltaisuus vaikuttaa myös ihmisten asenteisiin mieshoitajia kohtaan ja vähentää miesten kiinnostusta alaa kohtaan [3]. Miesten kiinnostusta hoitoalaa kohtaan yritetään herätellä esimerkiksi LAB-ammattikorkeakoulussa meneillä olevan Share the Care -hankkeen avulla. Hankkeen tavoitteena on houkutella miehiä hoitoalan opintoihin ja saamaan aloitetut opinnot päätökseen. [5]

Tasa-arvo, sukupuoli ja niihin liittyvät stereotypiat

Jokaisen ihmisen perusoikeuksiin kuuluvat tasa-arvo ja yhdenvertaisuus tarkoittavat syrjimättömyyden ja tasavertaisten mahdollisuuksien varmistamista kaikille sukupuolesta, etnisestä taustasta, kansalaisuudesta, kielestä, iästä, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, uskonnosta, vakaumuksesta tai

muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. [6] Tasa-arvoa ja yhteneväistä kohtelua säännellään Suomessa lakien avulla. Viranomaisten, koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen tulee edistää kaikessa toiminnassaan sukupuolten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti [7].

Sukupuolten välisellä tasa-arvolla tarkoitetaan sitä, että kaikilla on samat oikeudet, mahdollisuudet ja velvollisuudet toimia yhteiskunnan jäsenenä sekä vaikuttaa omaan elämäänsä sukupuolesta riippumatta. Eri sukupuolten erilaisten tarpeiden, elämäntilanteiden ja elämäkokemusten huomioon ottaminen on edellytys yhdenvertaisen kohtelun toteutumiseksi. [8] Sukupuolten välisen tasa-arvoisen kohtelun ja käytänteiden toteutumista valvovat tasa-arvovaltuutettu sekä tasa-arvolautakunta [7].

Tällä hetkellä Suomessa on juridisesti kaksi sukupuolta, miehet ja naiset. Sukupuoli on kuitenkin moninainen käsite. Se on kokemuksellinen asia, jonka jokainen ihminen kokee omalla tavallaan. On tärkeää muistaa, että sukupuoli ei ole vain juridinen tai sosiaalinen ominaisuus. Käsitteellä ”sukupuoli” voidaan viitata moneen asiaan. Se voi tarkoittaa jonkun tietyn henkilön sukupuoli-identiteettiä tai sen ilmaisua. Sillä voidaan myös viitata ”biologiseen-sukupuoleen”, jolloin puhutaan anatomiasta tai kromosomeista. Sukupuolen kokemus voi olla siis juridinen, sosiaalinen, biologinen, psyykkinen tai aistinen. [9] [10]

Sukupuolistereotyyppit ovat oletuksia ja odotuksia sukupuolten käyttäytymismalleista ja ominaisuuksista. Stereotyyppit kohdistuvat useimmiten binäärisiin sukupuoliin eli tyttöihin ja poikiin tai naisiin ja miehiin. [11] Stereotyyppit siis määrittelevät, millainen naisen tai miehen kuuluisi olla. Ne ovat näkökulmaltaan pelkistettyjä eivätkä näe sukupuolta moninaisena elementtinä. Yleisiä stereotyyppioita ovat esimerkiksi se, että miehet ja pojat ovat rationaalisia ja loogisia henkilöitä, jotka sopivat paremmin esimerkiksi johtotehtäviin tai tekniikan alalle. Sen sijaan naisia ja tyttöjä pidetään herkkinä ja huolehtivina, ja näin ollen esimerkiksi hoiva-alan työt ovat heille sopivampia. [10]

Stereotyyppit ovat kulttuurisidonnaisia. Niitä luodaan, ylläpidetään ja toistetaan kaikkialla. Kasvatuksen näkökulmasta katsoen stereotyyppioita luodaan ja toteutetaan

myös esimerkiksi päiväkodissa, perheissä ja koulutuksen eri osa-alueilla. Lisäksi media ja muu ympäristö mallintavat sukupuolistereotyyppioita. [11]

Sukupuolisensitiivisyys kasvatuksessa

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan kykyä tunnistaa yhteiskunnallisella ja yksilötasolla sukupuoliin liitettyjä normeja ja oletuksia. Sukupuolisensitiivinen ajattelutapa havaitsee tyttöjen ja poikien eriävät tarpeet sekä ymmärtää ja havainnoi sukupuoli-identiteetin rakentumista. Tarkoituksena on purkaa sukupuoliin sidottuja odotuksia sekä käyttäytymismalleja. [12]

Kasvattajilla on suuri vaikutus siihen, miten lapset näkevät itsensä ja millaiset mahdollisuudet heillä on luoda ja ymmärtää omaa sukupuoli-identiteettiään. Kasvatuksessa tulisi pyrkiä huomioimaan se näkökulma, ettei sukupuoli ole kaksijakoinen, vaan se on moninainen käsite. [10]

Kasvattajat voivat joskus ajatella, että lapsen tai nuoren epästereotyyppinen käyttäytyminen niin sanotusti normalisoituu ajan mittaan. Näin ei kuitenkaan pitäisi ajatella, sillä lapsi voi alkaa piilottaa ei-toivotulle sukupuolelle ominaista käyttäytymistään. Samaan aikaan hän kuitenkin kasvaa sisäisessä maailmassaan tähän ei-toivottuun sukupuoleen. On siis tärkeää, että kasvatusympäristö luo avoimen ja hyväksyvän ilmapiirin, jotta lapset voivat helpommin ilmaista omaa sukupuoltaan niin kuin itse haluavat ja tuoda esille omia kiinnostuksen kohteitaan ja persoonallisia ominaisuuksiaan. [13]

Sukupuoleen liitettyihin stereotyyppisiin oletuksiin on tärkeää puuttua jo varhain (kuva: FeeLoona/pixabay.com).

Avointa ja hyväksyvää ilmapiiriä voi luoda esille esimerkiksi keskustelemalla lasten ja nuorten kanssa sukupuolen moninaisuudesta. Keskustelut olisi hyvä tuoda osaksi lasten arkea. Ne voi toteuttaa esimerkiksi päiväkodissa lukuhetken tai aamupiirin yhteydessä kirjojen ja leikkien avulla. Koulumaailmassa taas sukupuolen moninaisuudesta voi keskustella oppituntien yhteydessä liitettynä opiskeltavaan aiheeseen. Tiedon lisääminen vaikuttaa positiivisella tavalla ennakkoluulojen vähenemiseen ja esimerkiksi kiusaamiseen. Poikien tai miesten feminiiniset tavat ovat yksi yleinen kiusaamisen aihe. Kun kasvatuksessa huomioidaan sukupuolisensitiivisyys alusta asti, ennakkoluulot ja stereotypiat sekä niihin liittyvä kiusaaminen vähenevät. [13]

Sukupuolitietoisessa opetuksessa on tavoitteena tunnistaa ja purkaa sukupuolittavia tekijöitä yhteiskunnallisella ja kulttuurisella tasolla. Tietoisuuden lisääminen koskien yhteiskunnan asenteita ja odotuksia auttaa vähentämään huomaamatta opettavien sukupuolierottelun ja epätasa-arvoistamisen toteutumista. Tarkoituksena on myös ohjata oppilaita tekemään yksilöllisiä valintoja opinto-, koulutus- ja urapoluillaan.

Käytännössä tämän pitäisi näkyä niin, etteivät käytännöt opetus- ja ohjaustyössä enää jaa oppilaita sukupuoli- ja sukunimiin. Sukupuolittietoinen opetus ja ohjaus vaatii kasvattajilta uusien asioiden opettelua ja laatikon ulkopuolelta katsomista. Opetuksen ja ohjauksen pitää toteutua erilaisin menetelmin, jotta sukupuolittietoinen näkökulma olisi turvattu. [1]

Opetus- ja ohjaustyön ei pitäisi perustua sukupuoli- ja sukunimiin (kuva: jarmoluk/pixabay.com).

Mihin tällä kaikella pyritään?

Sukupuolittietoisesta ja sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta, opetuksesta ja ohjauksesta tarkoituksena on pyrkiä antamaan jokaiselle nuorelle ja lapselle mahdollisuus ilmaista sukupuoltaan omalla ja ainutlaatuisella tavallaan. Huomio viedään pois stereotyyppisistä sukunimi- ja sukupuoli- rooleista ja pyritään näkemään jokainen lapsi ja nuori omanlaisenaan uniikkina yksilönä, jolle koko elämä mahdollisuuksineen on avoinna. Sukupuolisensitiivisen ja sukupuolittietoisesta kasvatuksesta pitkän tähtäimen tavoite on lopulta tuoda muutosta työelämän pinttyneeseen sukunimi- ja sukupuoli- rooleihin. Tällä

sukupuolittuneisuudella tarkoitetaan työmarkkinoiden jakautuneisuutta mies- ja naisvaltaisille aloille. [1]

Tällä hetkellä päiväkotiuuraansa aloittavat taaperot ja pienet lapset ovat tulevaisuuden oppilaita, opiskelijoita ja lopulta työntekijöitä. Heillä on valinnoillaan mahdollisuus muuttaa myös työelämää tasa-arvoisempaan suuntaan, kun he saavat kannustusta, eväitä ja uskallusta tavoitella elämässä haluamiaan asioita sen pohjalta, mitä he haluavat. Ei sen pohjalta, mitä naisen tai miehen kuuluisi haluta.

Lindström Jasmin, opiskelija

Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Kukkonen Sara, opiskelija

Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Rahikainen Jenna, opiskelija

Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Rainto Satu, lehtori

Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Artikkeli perustuu opinnäytetyöhön:

Kukkonen, S., Rahikainen, J. & Lindström, J. 2021. Tasa-arvon toteutuminen koulumaailmassa. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Oulun ammattikorkeakoulu, hoitotyön tutkinto-ohjelma. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202202072170>

Lähteet

[1] Opetushallitus. 2022. Sukupuolittainen opetus ja ohjaus. Hakupäivä 26.2.2022. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sukupuolittainen-opetus-ja-ohjaus>

[2] Segregaation lieventämistyöryhmä. 2010. Segregaation lieventämistyöryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:22. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Hakupäivä 16.3.2022.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-975-2>

[3] Kurvinen, A., Ylhäinen, M., Jolkkonen, A., Kahila, P., Keinänen, A., Moisio, M., Lemponen, V., Korsu, A. & Rauhut, D. 2020. 2020. Sukupuolten tasa-arvo sosiaali- ja terveysalan muutoksessa. Sote-henkilöstön tasa-arvotutkimus. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:7. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. Hakupäivä 6.4.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4149-6>

[4] Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2022. Ammattialojen sukupuolen mukainen segregaatio. Tasa-arvotiedon keskus 17.3. Hakupäivä 6.4.2022.

<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/tyo-ja-toimeentulo/ammattialojen-sukupuolen-mukainen-segregaatio>

[5] Pohjoismaiden ministerineuvosto. 2021. Pohjoismaiden ministerineuvoston tasa-arvoselonteko 2021. Hakupäivä 6.4.2022. <https://www.norden.org/fi/case/tasa-arvoselonteko-asiakirja-202021>

[6] Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Hakupäivä 17.3.2022.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

[7] Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986/609. Hakupäivä 17.3.2022.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

[8] Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. 2018. Mitä on tasa-arvo? Hakupäivä 1.3.2022.

<https://tane.fi/tasa-arvo>

[9] Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2022. Tasa-arvosanasto. Sukupuolten tasa-arvo. Tasa-arvotiedon keskus. Hakupäivä 5.3.2022.

<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>

[10] Vilkka, H. 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

[11] Suortamo, M., Tainio, L., Ikävalko, E., Palmu, T. & Tani, S. 2010. Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

[12] Kunnari A. 2020. Luokanopettajien käsityksiä sukupuolesta, sukupuolten tasa-arvosta ja sukupuolitietoisesta opetuksesta. Turun yliopisto. Opinnäytetyö. Hakupäivä 26.2.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202003259193>

[13] Ylitapio-Mäntylä, O. 2012. Villit ja kiltit: Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-kustannus.

METATIEDOT

Tyyppi: Artikkel

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 93/2022

Julkaisuvuosi: 2022

Tekijätiedot: Lindström Jasmin, Kukkonen Sara, Rahikainen Jenna, Rainto Satu

Oikeudet: CC BY-SA 4.0

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022061646979>

Tiivistelmä: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus on Suomessa laissa säädeltyä ja sen toteutumista valvotaan. Lainsäädännöstä ja valvonnasta huolimatta Suomessa on edelleen paljon epätasa-arvoa ja sukupuolinen segregatio on suuri ongelma niin kouluissa kuin myös työpaikoilla. Kasvatuksessa tulisi pyrkiä sukupuolisensitiivisyyteen ja sukupuolitietoisuuteen, jotta edelleen vallalla olevasta stereotyyppisestä sukupuoliroolituksesta päästäisiin kohti tasa-arvoisempaa tulevaisuutta. Sukupuolisensitiivisessä kasvatuksessa ja opetuksessa lapsen ja nuoren sukupuoli huomioidaan ja tunnustetaan eri sukupuolten edustajien eriävät tarpeet sekä vallalla olevat sukupuolinormit ja oletukset, joita yritetään purkaa. Sukupuolinormien ja roolien toteuttamisen sijaan tuodaan esille näkökulmaa siitä, että jokainen lapsi ja nuori on ainutlaatuinen eikä ole yhtä oikeaa tapaa olla tietyn sukupuolen edustaja.